

איך אפטר להשוות

למעשה: החלק התורכי הכריז על עצמו כעל מדינה עצמאית לכל דבר.

יש המדברים עדיין על איחוד האי מחדש. במסורת-הבירבור הבינלאומיים נשפכות מיליוני מילים חסרות וצדקניות. אך כפי שנאמר על נפילתו של האמפטי-דאמפטי, דמוי-הביצה בעליסה בארץ הפלאות (מבעד למראה): כל סוסי המלך וכל פרשיו / לא יצליחו לחבר את השברים יחדיו.

אילו בוצעה החלוקה מלכתחילה, על פי הסכם, היתה נמנעת טרגדיה שהרסה את חייהם של רבבות. ומי שחולם כיום על ארץ-ישראל השלמה, שתהיה בהכרח דרלאומית, כדאי לו להתבונן באי הסמוך, שבו נולדה — לפי האגדה — אלת האהבה.

לקוז את האגודה

רוצים לחסל את השפעת אגודת-ישראל ולחסוך למדינה מיליארדים של כספי-שוחד, המשולמים כיום לסחטני סיעה זו? לידירי אנדרי יש הצעה מדהימה בפשטותה. ממש ביצה של קולומבוס.

בכנסת מקובל „לקוז“ ח"כ פלוני מן המערך רוצה לבקר את הסכנתא שלו בריודה-ז'ניירו. נודע לו שח"כ שלמוני מן הליכוד מרגיש רחף שאינרנית-לכיבוש לערוך סיוורלימודים בקאזינו של לאסיוגאס. הוא עושה עימו הסכם ג'נטלמני — שנינו נעדר מן הכנסת, שנינו ניהנה, שנינו נמשיך לקבל משכורת על-חשבון משלם-המיסים. שנינו לא נשתתף בהצבעות. נתקוז.

בעיני — זהו נהוג נפטר. אבל לדעת אנדרי, אפשר להשתמש בו באופן חיובי.

לדעתו, על המערך להציע לליכוד את העיסקה הבאה: אם תסלקו את אגודת-ישראל מן הקואליציה, יתחייבו ארבעה חברי כנסת של המערך שלא להשתתף בשום הצבעה. הם יתקוו עם ארבעת הקולות של אגודת-ישראל. ואם אלה יצביעו נגד הליכוד, ארבעת הח"כים של המערך יצביעו בעדו.

אולי אין זה נעים. אבל כמה מיליארדים ייחסכו לקופת המדינה! שלא לדבר על הפלות, ניתוחי-מימים, נסיעה בשבת לשפת-הים ושעוהז'קז'!

הללויה, עפולה

פעם, בימים הטובים של קליפורניה (המיסעדה של אייבי, לא המדינה) ישבתי והתבוננתי מרוחק בשני אנשים ששוחחו ליד שולחן מרוחק. לא יכולתי לשמוע מילה מברביהם, אך תנועות הידיים שלהם ריתקו אותי.

הם צרפתים, אמרתי לרחל.

מה פיתאום? תמהה. מניין אתה יודע?

לפי תנועה זו, ענית, והדגמתי אותה.

התערבנו, ניגשתי וכירתי. הם היו צרפתים.

אותה תנועה — החוקתי שתי ידיים לפני החזה, והרמתן תוך תנועה חדה החוצה — היא צרפתית. אין היא קיימת, כמדומני, אצל שום עם אחר.

כאחד מספריו אומר הסופר האיטלקי לואיג'י ברזוני ששני איטלקים, המשוחחים זה עם זה, משתמשים בפה שלהם רק לתיפארת המליצה (תרת משמע). למעשה, רי להם בתנועות הידיים. איטלקי שלישי, עוקב אחרי שיחתם, ממרחק של כמה עשרות מטרים, יכול להבין כל דבר.

לא מכבר ראיתי בטלוויזיה צעירה שניצלה מתאונת-מטוס כספרד, ושהסבירה בספרדית מה קרה לה. ידעתי מיד שהיא צברית — על פי תנועות-הידיים והעיוות-הפנים שלה. זה היה נכון.

האנטומימאי הוותיק סמי מולכו — סליחה, פרופסור סמי מולכו, החי עתה במינכן — כתב שם ספר בשם שפת הגוף, שבו ניסה לפענח את משמעותה של כל תנועה. כשביקר לאמכבר בארץ, שאלתי אם הוא מסכים עימי שיש לכל עם שפת-גוף משלו, הקשורה במערכת שלמה של תרבות, מסורת, פולקלור וסיגנון לאומי. הוא הסכים שקיים דבר כזה, נוסף על שפת-הגוף האישית של כל יחיד.

כל זה בא להסביר מדוע לא נהגימי, כשראיתי בטלוויזיה קטעים ממופע ישראלי של קטעי-מחזמר הוליוודיים. יתכן שזוהי הצגה טובה ומהנה. אבל בעיניי היה בקטעים אלה משהו מפריע, כמעט מבין. המחזמר האמריקאי הוא תוצר ייחודי של התרבות האמריקאית. הוא מבוסס על שלמות של ביצוע, על עושר של השקעה ועל התאמת כל פרט ופרט — דברים שאינם ניתנים כיום להשגה בישראל.

אך לא זהו העיקר. המחזמר האמריקאי מבוסס על תנועות אמריקאיות אופייניות, השייכות לתרבות ארצות-הברית כשם שסיגנון הגשש החיזור שייך כיום לתרבות הישראלית. שום נערה אמריקאית, נחמדה ככל שתהיה, לא תוכל לחקות את צורת התנועה והדיבור של צברית, שעברה לא תנועות-הגוף וצה"ל. ושום צבר אינו מסוגל לנוע כמו אמריקאי, שספג מיום לידתו, כאלפי צורות, את שפת-הגוף של עמו.

כשם שאפשר להבחין ברולר מווייף, אפשר להבחין בריקוד מווייף. מוטב להציג מחזמר ישראלי, המבוסס על שפת-הגוף הישראלית. איני יודע אם זה יהיה טוב, אך לפחות זה יהיה אמיתי.

מולכו

הנושא מרתק. יש דמיון רב בין שתי התקופות, וגם הברלים כרימשמעות. גם זה וגם אלה ראויים לדיון ולמחשבה. חבל שהשיחה החטיאה מטרה זו.

האמפטי-דאמפטי

המיסכן

כשביקרתי בפעם הראשונה בקפריסין, החוקתי בידי עיתון עברי, כשהכותרת הגדולה כולטת ומאירה למרחוק, מילחמתי-השיחורור באי היתה בעיצומה, והאנגלים נהרגו ברחובות. לא פעם נאמר לי שאני רומה לאנגלי, ולא הייתי מעוניין להעמיד את הרבר במיכחן רווקא בהזדמנות זו. האותיות העבריות הגדולות שימשו כתחליף לשכפ"ץ.

נסעתי לקירניה, בחוף הצפוני, וראיתי לפני את עכו. אותם

הצלבנים, שכנו את העיר היפהפיה שכנצה הצפוני של מיפרץ חיפה, גם כן את קירניה, ולפי אותו הדגם.

במיסעדה במלך של קירניה אכלתי את הקארי הראשון והטוב ביותר שאכלתי מימי. בעלת-המיסעדה היתה בריטית, שכרחה מהודו ערב שיתורה, ושעברה לקפריסין מפני שאי זה — בזאת היא היתה בטוחה לגמרי — יישאר לעולמי-עד בידי בריטניה הגדולה.

שווה של מלצרים הודיים עברו על פניי, וכל אחד מהם שם שיכבה של משוה על הצלחת. הדברים נראו לי בלתי-סבירים לגמרי. אך כשכל השכבות היו במקומן, כמו תל ארכיאולוגי, זה היה מאכל נהדר.

כמו בארץ-ישראל, חיים בקפריסין שני עמים. אך בניגוד ליהודים ולערבים, שהסיכסוך ביניהם הוא עדיין חדש וצעיר (ארכיעה ורות, בסך-הכל), השינאה בין היוונים והתורכים היא עתיקה ועמוקה, בת חמש מאות שנים לפחות.

בארץ-ישראל קבע האו"ם שהפיתרון הוא הרלאומי. לעומת זאת, הוחלט להקים מדינה אחת, שבה ישמור כל אחד משני הלאומים על ייחודו הלאומי והתרבותי. הוסכם על חוקה שנועדה להגשים את הרעיון הרלאומי.

פיקפתי בפיתרון זה עוד לפני שנולד. מעולם לא האמנתי בפיתרונות דרלאומיים, גם כאשר השומרה-הצעיר וברית-שלום האמינו שזה הפיתרון לבעיות ארצנו. אני סבור שטבע האדם מופתנו משתוקק למיגרת-חיים לאומית, ושכל עם רוצה לחיות במדינה לאומית משלו. אך הייתי מוכן להיווכח שאני שוגה. משום-כך עקבתי אחרי הנסיון הקפריסאי מקרוב.

הוא עלה על שירטון כמעט מרעזע הראשון. הרוב היווני של האי — 80% מתוך אוכלוסייה של 650 אלף, בסך-הכל — לא יכול היה להתאפק מלהתעמר במיעוט התורכי. המיעוט התורכי, שסמך על אחיז בתורכיה הסמוכה והחוקה, לא היה מוכן אף לרגע להסתפק במעמד נחות.

כדי שאידיאל דרלאומי יתגשם, ררושה מידה על-אנושית של סכלנות וסובלנות הדדית, התאפקות עילאית, שפע של אהבה ואחוה. יתכן שבאחד הימים אכן תקום חברה אנושית כזאת. אין היא קיימת בימינו בשום מקום, ובוודאי לא בקפריסין.

המצב הידרדר לאיטו, עד שהיה נרמה ליוונים שהגיע יומם. כסיל הרצפתני, מין רפאל איתן קפריסאי, בעל קשרים עזים עם ישראל, חולל הפיכה יונית בקפריסין כדי לספח את האי ליוון ולחטל אחת ולתמיד את זכויות התורכים. הצבא התורכי, שאך חתק את הודמנות כזאת, פלש לא ותפס את החלק הצפוני — החלק גדול הרבה יותר מכפי שמגיע לתורכים על פי חלקם באוכלוסייה. גם קירניה הפכה עיר תורכית.

היוונים והתורכים בקפריסין חיו עד כה בערכוביה ובשכנות סמוכה. קרה שם כפי שקרה בהרייהשון כלבנון: כל האוכלוסייה הנוצרית סולקה מן השטח שנתפס בידי המוסלמים, תוך ביצוע מעשיית-סבת, ביהו וטרור.

כך, באיחור של שנים, קרה בקפריסין מה שקרה בארץ-ישראל ב-1948: החלוקה בוצעה בכוח חרוב, והגבול נקבע בשרדה-הקרב. הפליטים לא הוזזו הביתה. יתכן שזאת היתה ההשפעה לפני כמה שבועות ניתנה גושפנקה רישמית למה שקרה

שמעתי ברדיו את דבריו של הרב הראשי ליהודי איטליה, ולא האמנתי למשמע אוזניי.

ערב ראשהנה החילוני נאם נשיא-איטליה באוזני בני עמו. בין השאר חטא שני חטאים גדולים: הוא מתח ביקורת על ישראל, מפני שלא סילקה מן הממשלה את השר האחראי לטבח צברה ושאתאיילא. והוא הישווה את גורל הפלסטינים כרונו לגורל היהודים.

על החטא הראשון הגיב הרב הראשי באומרו שווערת-החקירה הישראלית ביקרה את הפרשה והסיקה את מלוא המסקנות, ושמשלת ישראל הגשימה מסקנות אלה.

האומנם? הוועדה בבעה: מצאנו שמוטלת אחריות אישית על שר הביטחון (אריאל שרון), כפי שפורט בריווחשבונו זה. לדעתנו, מן הראוי ששר-הביטחון יוציא מסקנות אישיות נאותות מהפגמים שנתגלו במילוי תפקידו, ואם יהיה צורך בכך, שראש-הממשלה ישקול האם עליו להשתמש בסמכותו לפי סעיף 21א (א) של חוק-יסוד הממשלה, לפיו ראש-הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להעביר שר מכהונתו.

בלשון בני-אדם, מסקנה זו אומרת שיש לפטר את השר שרון. נמנח בגין חשש לעשות זאת ומצא תחבולה פורמליסטית: לסלק את שרון ממישרד-הביטחון, אך לא מן הממשלה.

הנשיא האיטלקי צדק, והרב האיטלקי טעה.

אך לא זה העיקר. הרב התמרמר במיוחד על ההשוואה בין הפוזרה הפלסטינית ובין הפוזרה היהודית.

ואכן, איך אפשר להשוות? ליהודים יש היסטוריה של יסורים, אמר הרב, לערבים אין. הערבים לא נשחטו על-ידי הצלבנים, ולא סכלו ממוראות האינקוויזיציה.

קשה להאמין כי רב נכבד, מן הסתם גדול בתורה, יכול להיות בור כזה לגבי גורלם של עמים אחרים.

הצלבנים ערכו שחיטת נוראות בערבים, כשם ששחטו את היהודים. ביהודים נתקלו עוד בדרכם, בחבלה-רייז, והם ערכו בהם פוגרומים נוראים. במוסלמים נתקלו רק בכואם נהה. כאן שחטו את המוסלמים ואת היהודים גם יחד, בלי אכזחה.

כ-15 ביולי 1099 פרצו הצלבנים את חומות ירושלים. המוסלמים ברחו אל תוך מיסגד אליאקצה, ולמרות שנכנעו והניפו את דיגלו של אחר הצלבנים, הם נשחטו עד האחרון שבהם — גברים, נשים, זקנים וילדים. היהודים ברחו אל תוך בית-הכנסת הגדול. הצלבנים הציטו את הבניין, וכל היהודים נשרפו.

אחד מרושמי דיכרייהמים, ריימון איש אגילר, הלך באותו יום לראות את הרהבית. לפי דבריו, היה עליו לטפס בין הגוויות, והדם הגיע עד לברכיו.

האינקוויזיציה הספרדית רצחה בסיטונות מוסלמים ויהודים כאחד. אלה גם אלה עונו ונשרפו על המוקד.

אפשר היה לצפות שרב ראשי יידע עוכרות בסיסיות אלה. הן לפי אמונתו, כל הקורבנות נבראו בצלם אלוהים!

שני התולים וסיר צלבני

ועוד על הצלבנים:

הקשבתי לראיון שהעניק הפרופסור יהושע פראוור לר"ר יעקב שביט בטלוויזיה. כאשר לא היה עסוק בהקשבה רדוכה

לדבריו של המראיין, שהשמיע את דיעותיו בשקידה ובהרף חכה, השמיע גם פראוור כמה היהודים על אותו פרק מאלף ברברי ימי הארץ.

אך החלק המעניין ביותר של הראיון היה זה שלא היה. כאשר מבררים שני ישראלים אינטליגנטיים על הצלבנים, השאלה האחת המוזקרת לעיני ניהם היא: כמה דומים הן הצלבנים לצייוני? ובמה לא?

שאלה זו אומנם ריחפה פה ושם על הראיון, אך לא ניתנה לה שום תשובה. המראיין והמראיין דמו לשני התולים חכמים המסתובכים מסכיב לצלוחית של חלב רותח, והנהגרים שלא להתקרב אליה יתר על המידה. עד כדי כך שמבקרתי-טלוויזיה אחת למדה לשימחתה, מן השיחה, כי אין שום דמיון!

צריך אדם להיות בור גמור או כסיל בלתי-מצוי כדי להתעלם, בשנת 1984, מן הדמיון העצום שבין שתי התקופות. הוא וועק מכל אבן. פראוור ושבטי יודעים זאת, כמוכנו, היטב. פה ושם רמזו על כך, מבלי לטפל בנושא זה ברצינות.

הוששני שהצופה הרגיל, שאינו מומחה להיסטוריה של הצלבנים, לא למד הרבה משיחה זו. אותה מבקרת, למשל, למדה שנת 2000 השילטון הצלבני בארץ הסתיימו בקרב גדול אחד, יד קרנייהיטין. האמת היא, כמוכנו, שהקרב הגורלי בקרנייהיטין, יד קרנייהיטין, שבו גבר צלאח-אל-דין הגדול על חילות מלכתי רושלים, נערך ב-4 ביולי 1187 — 88 שנים בלבד אחרי יבושיירושלים בידי הצלבנים. ואילו ממלכת-הצלבנים הגיעה לקיצה כאשר כבשו המוסלמים את עכו, כעבור 104 שנים נוספות.

עובדות חשובות ביותר להבנת התקופה הצלבנית לא הוזכרו נשיחה כלל. למשל: שערב כואם של ראשיה-הצלבנים לארץ היוו זה הנוצרים המקומיים רוב. רוב נוצרי זה נשמר וגדל בימי שלוט הצלבנים, אך כאשר סולקו הצלבנים התמוטט גם רוב זה. והארץ זפכה רובה ככולה במוחלמי. יתכן שזאת היתה ההשפעה עיקרית של מסעיה-צלב על תולדות הארץ.

פראוור